

פרשת אחרי – חמישי

לֹא תִעָשֶׂה עוֹל בַּמִּשְׁפָּט (כח)
לֹא תִשָּׂא פְנֵי דָוָל בַּצֹּדֶק
תִּשְׁפֹּט עַמִּיתְךָ:
בְּדִין לֹא תִסֵּב אָפִי
מִסְכִּינָא, וְלֹא תִהְדָּר
אָפִי רֵבָא: בְּקִשְׁטָא,
תְּדִינֶיהָ לַחֲבֵרָךְ.

לְפָנֶיךָ, אֲזַכְּנֶנּוּ בַּיּוֹם וְנִמְצָא מִתְּפָרְנֶנּוּ בְּנִקְיוֹתָיִם, וְלֹא תִהְיֶה פָנִי
גָדוֹל: שְׁלֹא תֹאמַר: עֲשִׂיר הוּא זֶה, בֶּן גְּדוּלִים הוּא זֶה, הִיאֲדָךְ
אֲבִישְׁנוּ וְאֶרְאֶה בְּבִשְׁתּוֹ? עֲנֵשׁ יֵשׁ בְּדָכְךָ! לָכֵךְ נֹאמַר: "וְלֹא
תִהְיֶה פָנִי גָדוֹל". בְּצִדְקַת תְּשׁוּבָתְךָ עֲמִיתְךָ: כְּמִשְׁמְעוֹ. דְּבַר אַחֵר:
הַיּוֹדֵן אֶת חֲבֵרְךָ לְכַף זִכְרוֹת:

לֹא-תִלְךָ רְכִיל בְּעַמִּיךָ (טז)
לֹא תַעֲמֹד עַל-דָּם רֵעֶךָ אֲנִי
יְהוָה:

טז ז' לא תיכול קרצין
בעמך, לא תקום על
דמא דחברך: אנא, יי.
יהוה:

טז ז' לא-תלך רכיל: אני אומר: על-שם שכל משלחי מדינים
ומספרי לשון הרע, הולכים בבתי רעיהם להגל מה יראו
רע, או מה ישמעו רע לספר בשוק, נקראים 'הולכי רכיל',
הולכי רגילה אשפיימנט"ט בלע"ז. וראיה לדברי, שלא מצינו
רכילות שאין כתוב בלשון 'הליכה': "לא תלך רכיל",
"הלכי רכיל נחשת וברזל" (ירמיה נ כח): ושאר לשון הרע אין

(א) "לְשׁוֹן רְמִיָּה", (שם, יב, ד): "לְשׁוֹן מְדַבֵּרַת גְּדוּלוֹת". לִכְךָ אֵינִי אוֹמֵר: "רְכִיל", לְשׁוֹן הוֹלֵךְ וּמְרַגֵּל, שֶׁהִכֵּיף נִחְלָפֶת בְּגִימָ"ל, שֶׁכָּל הָאוֹתִיּוֹת שֶׁמוֹצְאֵיהֶם מִמָּקוֹם אֶחָד מִתְחַלְפוֹת זֶה בָּזוּ; בִּיְרֵאת כַּפֹּ"א, וְגִימָ"ל בְּכֹ"ף, וְקוֹ"ף בְּכֹ"ף, וְנוֹ"ן בְּלָמַד, וְזִי"ן בְּצַדִּי. וְכֵן (שְׂמוּאֵל ב, יט, כח): "וַיִּרְגַּל בְּעֶבְדֵּךָ", רָגַל בְּמִרְמָה לֵאמֹר עָלִי רָעָה, וְכֵן (תְּהִלִּים, טו, א): "לֹא רָגַל עַל־לִשְׁנִי", וְכֵן רִיכֵל, הַסּוֹחֵר וּמְרַגֵּל אֶחָד כָּל סִחּוּרָה, וְכֵן הַמוֹכֵר בְּשָׂמִים לְהִתְקַשֵּׁט בָּהֶם הַנָּשִׁים, עַל־שֵׁם שֶׁמִּחְזֵר תָּמִיד בְּעִירוֹת, נִקְרָא 'רוֹכֵל לְשׁוֹן רוֹגֵל. וְתִרְגּוּמוֹ: "לֹא תִיכּוֹל קוֹרְצִין", כְּמוֹ (דִּנְיָא, ג, א) "אֵיכָלֵךְ הַמִּינְיָנוֹת הַיְּהוּדִיִּים" "אֵיכָלֵךְ הַהִינֵי בְּהֵמָה בְּהֵמָה"

נִרְאָה בְּעֵינַי, שֶׁהִיא מְשַׁפֵּט לְאָכַל בְּבֵית הַמִּקְבֵּל דְּבָרֶיהֶם
שׁוּם הַלְעָטָה, וְהוּא גַּמֵּר חֲזוּק, שֶׁדְּבָרָיו מְקִימִים וּמַעֲמִידִם עַל
הָאֱמֶת, וְאוֹתָהּ הַלְעָטָה נִקְרָאת: "אֲכִילַת קוֹרְצִין", לְשׁוֹן "קֶרֶץ
בְּעֵינָיו" (משלי, ו, יא), שֶׁכֵּן דֶּרֶךְ כָּל הוֹלְכֵי רֶכֶל לִקְרֹץ בְּעֵינֵיהֶם
וּלְרַמֵּז דְּבָרֵי רִכִּילוּתָן, שֶׁלֹּא יִבְיֵנוּ שְׁאֵר הַשּׁוֹמְעִים. לֹא תַעֲמֹד
עַל־דָּם רַעַף: לְרֹאוֹת בְּמִיתָתוֹ וְאֵתָּה יָכוֹל לְהַצִּילוֹ (ת"כ), כְּגוֹן:
טוֹבֵעַ בַּנְּהַר, וְחִיָּה, אוֹ לִסְטִים בְּאִים עָלָיו. אָנִי ה': נִאֲמָן לְשִׁלֵּם
שָׂכָר, וְנִאֲמָן לְהַפְרֹעַ:

וְלֹא תִשָּׂא עֲלֶיךָ חֶטְא׃ לֹא תִזְכֵּן אֶת פְּנֵי בָרִים׃

(יח) לֹא־תִתְּנֶם וְלֹא־תִטֹּל אֶת־

בְּנֵי עַמֶּךָ וְאֶהְיֶה לְרֹעֶךָ כְּמוֹךָ

אֲנִי יְהוָה׃

יח לֹא תִקְוֶה וְלֹא תִטֹּל אֶת־

דְּבָרֶיךָ לְבָנֶיךָ עַמֶּךָ,

וְתִרְמִיזָה לְחִבְרֶךָ

כֹּתֶךָ׃ אֲנִי יְהוָה׃

לְמַחֵר אָמַר לוֹ: הַשְׂאִילֵנִי קִרְדֶּמֶךְ! אָמַר לוֹ: אֵינִי מִשְׂאִילֶךָ
בְּדֶרֶךְ שְׁלֹא הַשְׂאִילְתִּי – זֶה הֵיא נְקִימָה. וְאִיזוּ הִיא נְטִירָה?
אָמַר לוֹ: הַשְׂאִילֵנִי קִרְדֶּמֶךְ! אָמַר לוֹ: לֹאוּ. לְמַחֵר אָמַר
לוֹ: הַשְׂאִילֵנִי מִגֶּלֶךְ! אָמַר לוֹ: הֵא לָךְ, וְאֵינִי כְמוֹתָךְ, שְׁלֹא
הַשְׂאִילְתִּי – זֶה הֵיא נְטִירָה, שְׁנוּטֵר הָאִיכָה בְּלָבוֹ, אֶף-עַל-פִּי
שְׂאִינוּ נוֹקֵם. וְאַהֲבַת לְרַעַךְ כְּמוֹךְ: (ת"כ) אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא: זֶה
כָּלֵל גְּדוֹל בַּתּוֹרָה:

יֵט יֵת קִזְמִי, תִּטְרוֹן
בְּעִירָךְ לֹא תִרְכִּיב
עִירוֹבִין, חֻקְלֶךְ לֹא
תִזְרַע עִירוֹבִין; וּלְבוֹשׁ
עִירוֹבִין שְׁעִטְנִיזָא, לֹא
יִסַּק עֲלֶיךָ.

יִחָדוּ. יָכוֹל, לֹא יִלְבֹּשׁ גִּזְי צֶמֶר וְאֵינִי פֹשֵׁתָן? תִּלְמֹד לֹמֵר:
 "בְּגָד". מִנֵּיין לְרִבּוֹת הַלְבָּדִים? תִּלְמֹד לֹמֵר: "שַׁעֲטָנִי". דָּבָר
 שֶׁהוּא שׁוּעַ, טוֹי וְנוֹ. וְאוֹמֵר אֲנִי: נוֹז לְשׁוֹן דָּבָר הַנִּמְלָל
 וְשׁוֹזֵר זֶה עִם זֶה לַחֲבֵרוֹ. מִישְׁטִי"ר בִּלְע"ז, כְּמוֹ: 'חֲזִינן לְנֶאֱזִי
 דְּאִית בְּהוֹן', שְׁאֵנִי מִפְּרָשִׁים לְשׁוֹן כְּמוֹשׁ. פִּלִּישְׁטֵר"א, וְלְשׁוֹן
 "שַׁעֲטָנִי", פֶּרֶשׁ מִנְחָם: מַחְבֵּרֶת צֶמֶר וּפְשָׁתִים:

לְאִישׁ, וְאִנִּי יוֹדֵעַ לוֹ דְּמִיּוֹן בְּמִקְרָא, וּבִשְׂפָחָה כְּנֻעֲנִית שֶׁחֲצִיָּה שְׂפָחָה וְחֲצִיָּה בַת חוּרִין, הַמְאָרְסֶת לַעֲבֹד עֲבָרִי, שֶׁמִּתֵּר בִּשְׂפָחָה, הַכְּתוּב מְדַבֵּר. וְהַפְּדָה לֹא נִפְדָּתָה: פְּדוּיָהּ וְאִינָה פְּדוּיָהּ, וְסָתֵם 'פְּדִיּוֹן' בְּכֶסֶף. (תו"כ, גיטין לט): או חֲפֶשֶׁה: בְּשֹׁטֶר. בִּקְרַת תַּהֲרִי: הִיא לֹקָה וְלֹא הוּא. יֵשׁ עַל בֵּית־דִּין לִבְקֹר אֶת הַדָּבָר, שֶׁלֹּא לַחֲיִבָּה מִיתָה, כִּי לֹא חֲפֶשֶׁה וְאִין קְדוּשִׁיָּה גְּמוּרִין. וּרְבוּתֵינוּ לְמָדוּ מִכָּאן, שֶׁמִּי שֶׁהוּא בְּמַלְקוּת יֵהָא בְּקָרִיָּא, שֶׁהַדֵּינִים הַמְּלָקִין קוֹרִין עַל הַלּוּקָה (דברים, כח, נחניט): "אִם־לֹא

לְפִיכֹךְ אֵין חַיִּב עָלֶיהָ מִיתָה, שְׂאִין קְדוּשֶׁתָּהּ קְדוּשִׁין. הֵא אִם
חֲפָשָׂה - קְדוּשֶׁתָּהּ קְדוּשִׁין וְחַיִּב מִיתָה:

(כג) וְהָבִיא אֶת־אֲשָׁמוֹ לַיהוָה כֹּא וַיִּיתִי יָת אֲשָׁמִיה
לְקָדָם יְיָ, לְתִרְעַ מִשְׁכָּן
זְמָנָא דְכָרָא, לְאֲשָׁמָא.

אֲשָׁם:

בְּדִכְרָא דְאַשְׁמָא, קָדָם יי, עַל חוֹבְתִּיהָ, דְּחֵב; וְיִשְׁתַּבֵּיךְ לִיהָ, מַחוֹבְתִּיהָ דְּחֵב.

(כב) וּכְיִתְּבוּ אֶל-הָאָרֶץ
וּנְטַעְתֶּם כָּל-עֵץ מֵאֲכָל
וְעֹרְלֹתֵם עֹרְלֹתוֹ אֶת-פְּרִי

וּבְשֵׁנָה הִרְבִּיעֵת יְהוָה כָּל־
כֹּד וּבִשְׂתָא, רְבִיעֵתָא,
יְהִי כָל אֲבִיהַּ מְדַשׁ

וְיָהִי כֹל־מַעֲשֵׂה הָאָרֶץ וְגו' קֹדֶשׁ לָהּ". מִה מַעֲשֵׂה שְׁנֵי, אֵינוֹ נֶאֱכָל חוּץ לַחֹמַת יְרוּשָׁלַיִם אֲלָא בַּבִּדּוּן, אֲפֹה זֶה כֵּן. וְדָבָר זֶה "הַלּוּלִים לָהּ" הוּא, שְׁנוּשָׂאוֹ שֶׁם לִשְׁבֹּחַ וּלְהַלֵּל לַשָּׁמַיִם:

אֶת־פָּרִי הַלְּחֹסֶף לָכֶם
תְּבוֹאָתוֹ אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:
וְעַל־לִתִּיהֶ: אָנָּה, יִי
אֱלֹהֵינוּ.

תְּוֹרָה כְּנִגְדַּיִצֵּר הָרַע, שְׁלֹא יֹאמַר אָדָם: הָרִי אֶרְבַּע שָׁנִים אֲנִי מְצַטְעֵר בּוֹ חֲנָם, לְפִיכֶךָ נֶאֱמַר: "לְהוֹסִיף לָכֶם תְּבוּאָתוֹ". אֲנִי ה': אֲנִי ה', הַמְבַטֵּיחַ עַל כֶּךָ וְנֶאֱמָן לְשֹׁמֵר הַבְּטָחָתִי:

(כו) לֹא תֹאכְלוּ עַל־הָדָם, לֹא כוֹ לֹא תִיכְלוּ, עַל תִּנְחֲשׁוּ וְלֹא תִעֲנֻנּוּ; דְּמָא; לֹא תִנְחֲשׁוּ,

וְשֵׁי אֶל תֹּאכְלוּ עַל-הָדָם: לְהַרְבֵּה פָּנִים נִדְרָשׁ בְּסִנְהֶדְרִין
 אֲזוּהָרָה שֶׁלֹּא יֵאָכֵל מִבֶּשֶׂר קִדָּשִׁים לִפְנֵי זְרִיקַת דָּמִים, וְאֲזוּהָרָה
 לֹאֲכֹל מִבְּהֶמַת חֲלִין טָרֵם שֶׁתֵּצֵא, נִפְשָׁה וְעוֹד הֶרְבֵּה. לֹא
 תִּבְחָשׁוּ: כְּגוֹן אִלּוּ הִמְנַחֲשִׁין בְּחֻלְדָּה וּבַעֲפוֹת; פֶּתוּ נִפְלָה
 מִפִּי, צִבִּי הַפְּסִיקוּ בִּדְרֹךְ. לֹא תַעֲזוּנוּ: לִשּׁוֹן עֲזוּנוֹת וּשְׁעוֹת,

לְצֵאתָ : (כו) לֹא תִקְפוּ פֶּאֶת רֵאשֵׁיכֶם כִּי לֹא תִקְפוּן , פֶּתַח דְּרִישׁוֹן ; וְלֹא תַחבִּיל , וְלֹא תַשְׁחִית אֶת פֶּאֶת זְקִנְךָ : יֵת פֶּתַח דְּדִקְנָךְ .

וְשָׁרַט לְנֶפֶשׁ לֹא תִתְּנוּ כַח וְחִבּוּל עַל מִית,

[illegible]

(כט) אֶל־תִּחְלַל אֶת־בִּתְּךָ
לְהַזְנוֹתָהּ וּלְאַתְּנָנָהּ הָאָרֶץ

וְכֵן הוּא אוֹמֵר (ירמיה, ג, א): "וַיִּמְנְעוּ רַבִּימִים וְגו'":

וּמִקְדָּשִׁי תִירָאוּ אֲנִי יְהוָה:
תִּטְּרוּ, וּלְבֵית מִקְדָּשִׁי
תִּהְיוּ דְחִלִין: אָנָּה, יי.

(לז) אֶל־תִּפְּנוּ אֱלֹה־אֲבֹתַי וְאֶל־הַיְדֻעִים לְטַמְּאָה בָּהֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

אֶל-תִּפְנוּ אֶל-הָאֵת: אֲזַהֶרָה לְבַעַל-אוֹב וְיִדְעוּנִי. בַּעַל־אוֹב, זֶה פִּיתוֹם הַמְדַּבֵּר מִשְׁחִיר, וְיִדְעוּנִי, הַמְכַנִּס עֵצִים חֵיהַ שְׁשֻׁמָּה יִדְרַע'לְתוֹךְ פִּיר, וְהַעֲצֵם מְדַבֵּר. אֶל-תִּבְקָשׁוּ: לִהְיוֹת עֲסוּקִים בָּם, שְׂאֵם תַּעֲסִקוּ בָּם, אַתֶּם מִטְמְאִין לִפְנֵי וְאֲנִי מִתְעַב אֲתֶכֶם. אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם: דַּעוּ אֶת מִי אַתֶּם מִחְלִיפִין בְּמִי:

פִּנֵּי זָקֵן וַיֵּרְאֵתָּ מַאֲלֵהֶיךָ אֲנִי
 בְּאֹרֶתְיָא תְּקוּם, אֲפִי סָבָא;
 וְתִדְחַל מַאֲלֵהָ, אֲנָא יְהוּדָה:
 מִפְּנֵי שִׁיבָה תְּקוּם: (ת"כ, קידושין
 לב) יָכוֹל, זָקֵן אֲשָׁמְאִי? תַּלְמוּד לומר: "זָקֵן", אֵין זָקֵן אֶלָּא
 שְׁקֵנָה חֲכָמָה. וְהִדְרֵת פִּנֵּי זָקֵן: אֵיזֵהוּ הַדּוֹר? לֹא יֵשֵׁב בְּמִקְוָמוֹ
 וְלֹא יִסְתֵּר אֶת דְּבָרָיו. יָכוֹל, יַעֲצִים עֵינָיו כְּמִי שֶׁלֹּא רָאָהוּ?
 לֵבָד וְאִמֵּר: "וַיִּבְרָא מַאֲלֵהָ" וְיִסְתֵּר דְּבַר זֶה מִמֶּנּוּ לְלֵב יִשְׂרָאֵל

עוֹשֶׂהוּ, שְׂאִין מִכִּיר בּוֹ אֶלָּא הוּא, וְכָל דְּבַר הַמְסוּר לְלֵב נֶאֱמַר
בּוֹ: "וַיֵּרֶא מֶלֶךְ הַיָּם":